Peygamber Efendimiz Dünya Hayatında Devrimci ve Sosyalistti

Hz. Muhammed efendimizin peygamberlikten önceki hayatı kaleme alınmıştır.

Celil Korkmaz

Tilki Kitap

tilki
Kitap

PEYGAMBER EFENDİMİZ
DÜNYA HAYATINDA
DEVRİMCİ VE SOSYALİSTTİ

Celil Korkmaz

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilki@matbumedya.com
0850 304 22 03
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
Editör: Ahmet Güler
Sayfa Tasarım: Yusuf Efe Civlez
Kapak Tasarım: Nuri Çam

1. Basım, İstanbul, Temmuz 2026
ISBN: 978-625-8579-92-5
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

PEYGAMBER EFENDİMİZ DÜNYA HAYATINDA DEVRİMCİ VE SOSYALİSTTİ

Celil Korkmaz

İÇİNDEKİLER

Ön Söz....7
Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Ailesi....9
Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Çocukluğu....17
Yaşadığı Dönemde Arap Coğrafyasının Durumu....21
Hz. Peygamber Döneminde Kurulan Pazarlar....41
Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Gençliği....49
Devrimci ve Sosyalist Ruhuyla, Yapısıyla Hareket Eden Peygamber Efendimiz....55
Peygamber Efendimiz'in Eğitime Verdiği Önem....105
Kadınlara Yönelik Eğitim Çalışmaları....119
Peygamberimizin Sosyal Hayatı....149
Peygamberimizin Kişiliği ve Karakteri....173
Peygamberimizin Hoşgörüsü ve Affediciliği....203
Peygamber Efendimizin Affediciliği....207
Peygamberimizin Liderliği ve Muhalif Duruşu....233
Hz. Peygamber'in Çocuklara Yaklaşımı....257
Hz. Peygamber'in Kadınlara Yaklaşımı....283
Hz. Muhammed'in Evrene ve Tabiata Bakışı....295
SONUÇ....307
KAYNAKÇA....309

Ön Söz

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.); beşerî hayatı, şahsiyeti, karakteri, duruşu, tarafsızlığı, adaleti, merhameti ve ahlakıyla başlı başına insanlığa bir örneklik göstermektedir. Doğruluk, emanet, adap, cömertlik, cesaret, adalet, hürriyet, alın teri, özgürlük, vefa gibi ahlaki özellikleri; değerleri ve ilkeleri tarihin her dönem halk ve toplumlarında takdir edilmiştir.

İnsanı "insan" yapan güzel ahlakın tüm erdemlerini donanarak cömert, iffetli, hayâlı, fedakâr, yardımsever, dost, yoldaş, gönüllü, dürüst, merhametli, vicdanlı, şefkatli, adaletli, hoşgörülü, helalli yani onurlu, ilkeli, akıl eğitimi yolunda giden insanın en güzel örneğini insanlığa sundu. Eliyle, diliyle, duygusuyla, sevgisiyle, kalbiyle asırlara örneklik edecek duyarlı, tedbirli (akli insan) modeli inşa etti.

Kadına nezaket, yaşlıya hürmet, çocuğa şefkat ve merhamet onun örnekliğiyle hayat buldu. Hz. Peygamber, yeryüzündeki en mükerrem varlığın kendisine yakışır şekilde nasıl yaşayacağına dair hayatın en ince noktalarına varıncaya kadar tavsiyelerde bulundu ve yol gösterdi. İnsanın kalbini hastalıklardan nasıl koruyacağı; nefret, kibir yükünü yüklenmeden nasıl yol alacağı, Rabbine nasıl davranacağı, yalvaracağı, kulluk edeceği; insanlarla ilişkileri, iletişimi; konuşma, yeme ve içme, giyinme, saygı, terbiye adabına varıncaya dek yol gösterici oldu. İnsanın onurlu bir varlık olarak hayatta duruşunun, bakış açısının nasıl olacağı ve erdemini, onurunu, ruhunu kay-

betmeden nasıl mücadele etmesi gerektiğinin tüm bilgilerini insanlığa sundu.

Âlemlere rahmet olan ve bu rahmetiyle insanlığı onurlandıran Allah Resulü'nün örnekliği, her çağda yolumuzu aydınlatmaya, ışık saçmaya devam edecektir. İnsanların kim olduklarını ve varlığını sorgulama yolunu unuttukları; kendilerine yabancılaştıkları, körleştikleri, aynadaki suretlerini tanımakta zorlandıkları zamanlarda onun ilkeleri insana kim olduğunu hatırlatmaya yetecektir. Bu ilkeleri hatırlamaya, insanlığın en çok da çetin bir onur imtihanından geçtiği bugünlere ihtiyacı vardır. Zira günümüzde kimliğinin, kişiliğinin, yaradılış amacının tanımlanmasında, anlamasında insanlık büyük bir arayış içindedir.

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Ailesi

Bu bölümde Hz. Muhammed'in (s.a.s.) dedeleri, babası, annesi, bunların aileleri ile yakın akrabasından ve bir bütün olarak kabilesi Hâşimoğulların'dan bahsedilecektir.

Hz. Muhammed (s.a.s.), Mekke'de oturan Kureyş kabilesinin Haşimoğulları koluna mensuptur. Soyu, Fihr (Kureyş) b. Malik yoluyla Hz. İbrahim›in torunlarından Adnan'a kadar uzanır. Babası Abdullah b. Abdülmuttalib, dedesi Abdülmuttalib b. Haşim, büyük dedesi Haşim b. Abdümenaf, babaannesi Fatıma bint Amr'dir.

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) baba tarafının akrabalarını tanıtmaya büyük dedesi Hâşim›den başlamak istiyoruz. Hâşimoğullarının atası ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in (s.a.s.) büyük dedesi olan Hâşim'in asıl adı Amr idi. Mekke'de kıtlık olduğu bir yılda, Suriye'den somun getirip ufalayarak tirit yaptırdığından dolayı kendisine "ufalayan" manasında "Hâşim" denilmiş ve bundan sonra bu isimle anılır olmuştur. Daha önce de görüldüğü gibi, Kureyş kabilesinin yaz ve kış seyahatlerini ilk defa tertipleyen ve âdet hâline getiren odur. Kendi zamanında, rifâde ve sikâye görevlerini yürütüyordu. Bir ticaret seyahati için Suriye'ye giderken uğradığı Medine'de, Adiy b. Neccâroğullarından Selma bint Amr ile evlendi. Bu evlilikten, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) dedesi Şeybe (Abdülmuttalib) dünyaya geldi. Hâşim, bir ticaret seyahati esnasında rivayete göre 82 yaşında Gazze'de vefat etti ve oraya defnedildi.

Hâşim'in, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) dedesi Abdülmuttalib'in de aralarında bulunduğu beş oğlu ve beş kızı vardı. Abdülmuttalib, sekiz yaşına kadar Medine'de annesinin yanında kaldı. Hâşim'in vefatı üzerine kardeşi Muttalib, Medine'ye gelip Abdülmuttalib'in annesi Selmâ bint Amr'ın iznini alarak yeğenini Mekke'ye götürdü. Şehre girerken Muttalib'in devesinin terkisindeki çocuğu gören Mekkeliler, onu kölesi zannederek kendisine "Abdülmuttalib" dediler ve o günden sonra "Abdülmuttalib" diye anıldı. Muttalib'in onu kölesi olarak tanıttığı da söylenmektedir.

Abdülmuttalib, kendi zamanında Hâşimoğullarının başkanıydı. Hacıların su ve yemek ihtiyacını karşılama (sikâye ve rifâde) görevlerini yürütüyordu. Bu görev babasından kendisine miras kalmıştı. Ayrıca Zemzem Kuyusu'nun yerini bulan kişidir.

Hâşim'in Abdülmuttalib dışındaki oğullarından Ebu Sayfiy, Esed ve Nadle'nin nesilleri İslam'ın doğduğu yıllara dek devam ettiyse de daha sonra kesilmiştir. Dolayısıyla Benî Hâşim'den sadece Abdülmuttalib'in nesli devam etmiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) babası Abdullah, Abdülmuttalib'in oğullarından biriydi. Abdullah'ın başından geçtiği bilinen en önemli olay, babasının onu kurban etmek istemesidir. Şöyle ki: Zemzem kuyusunu kazdığı esnada Abdülmuttalib'in Haris'ten başka oğlu bulunmuyordu. O nedenle Kureyş kabilesinin önde gelen kişileri tarafından rahatsız edildi. Savunmasız kalması üzerine kendisini destekleyecek on oğlu olduğu takdirde birisini kurban edeceğine dair adakta bulundu. On oğlu dünyaya gelince bunlardan birini kurban etmeye karar verdi. Kurban adayını belirlemek için çekilen kura, başlangıçta Hz. Muhammed'in (s.a.s.) babası Abdullah'a çıktı. Fakat deve sa-

yısı artırılarak çekilen kura sonucunda Abdullah'ın yerine yüz deve kurban edildi. Abdullah, kurban edilmek istendiği sırada hayatta olan kardeşlerinin en küçüğüydü.

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) amcaları ve halalarına gelince; amcalar arasında Hâris, Zübeyr, Ebu Talip, Ebu Leheb, Hamza ve Abbas meşhurdurlar. Bunlardan Hâris ve Zübeyr, İslam'dan önce vefat etmiş, diğerleri ise İslam dönemine yetişmişlerdir. İslam dönemine yetişenlerden Ebu Leheb ve Ebu Talip, İslam'ı kabul etmezken, Hamza ve Abbas Müslüman olmuşlardı. Hâşimoğulları, Abdülmuttalib'in dört oğluna; yani Abbas, Hâris, Ebu Talip ve Ebu Leheb'e isabetle sırasıyla Abbâsîler, Tâlibîler, Hârisîler ve Lehebilerden oluşmuştur.

Abdülmuttalib'in diğer oğlu ve Hz. Muhammed'in babası Abdullah'ın nesli, Hz. Peygamber'in kızı Fatıma yoluyla devam etmiştir. Hz. Hamza'nın üç oğlu bir kız olmuşsa da daha sonraki dönemlerde nesli devam etmemiştir. Hz. Muhammed'in Atike, Beyzâ, Ervâ, Berre, Safiye ve Ümeyme adlarında halaları vardır.

Hz. Muhammed'in annesi, Kureyş kabilesinin Zühreoğulları koluna mensup Âmine bint Vehb'dir. Âmine'nin babası Vehb b. Abdümenâf, kabilesi Zühreoğullar içinde hatırı sayılır bir kimseydi. Hz. Muhammed'in anneannesi ise Kureyş'in Abdüddâr oğulları kolundan Berrebint Abdüluzzâ'dır. Dolayısıyla Hz. Muhammed hem annesi hem babası Kureyş'in seçkin ailelerine mensuptur. Her ikisinin nesebi de Kilâb b.Mürre'de birleşmektedir.

Abdullah evlilik çağına geldiğinde babasının girişimi üzerine Âmine bint Vehb ile evlendi. Geleneğe göre evliliğin üç günü Âmine'nin evinde geçti. Abdullah evlendikten birkaç ay

sonra yaz ticareti için Suriye'ye gitti. Oradan dönerken uğradığı, akrabaları olan Yesrib'de babasının, dayılarının yanında hastalandı. Bir aya kadar hasta yattıktan sonra vefat etti ve orada defnedildi. Babası öldüğünde Hz. Muhammed henüz dünyaya gelmemişti. Abdullah geride miras olarak beş deve, bir koyun sürüsü ve Ümmü Eymen (Bereke) adlı bir cariye bırakmıştı.

Hz. Muhammed (s.a.s.), 20 Nisan 571 tarihinde Mekke'de, Benî Hâşim Mahallesi'nde, babası Abdullah'tan kalan evde dünyaya geldi. Tarihi kaynaklarda, onun Fil Olayı'nın meydana geldiği yılda, bu olaydan 55 gün sonra ve kamerî aylardan rebîülevvelin 12'si gecesinde doğduğu kaydedilir.

Âmine, doğumdan sonra hemen kayın babası Abdülmuttalib'e haber göndererek torununun dünyaya geldiğini bildirdi. Abdülmuttalib geldiğinde Âmine, hamile iken gördüğü bir rüyada çocuğa "Ahmed" veya "Muhammed" adının verilmesinin söylendiğini hatırlattı. Abdülmuttalib, çocuğu kucağına alarak Kâbe'ye götürdü, Allah'a şükretti ve ona Muhammed adını verdi. Doğumunun yedinci gününde Mekkelilere ziyafet verdi. Dedesi tarafından doğumunun yedinci gününde sünnet ettirildiği söylenir.

Abdülmuttalib'e, atalar arasında Muhammed adıyla anılan bir kimseye rastlanmadığı hatırlatılıp torununa bu ismi vermesinin sebebi sorulduğunda "Onun gökte ve yerde övülmesini istedim." cevabını vermiştir. Hz. Muhammed'in bir diğer meşhur ismi de Ahmed'dir. Araplar arasında Muhammed ve Ahmed isminde bazı şahıslar bulunuyordu. Kaynaklarda bu adı taşıyan bazı kişilerin adları kayıtlıdır. Mesela Ensar'dan Muhammed b. Mesleme meşhurdur. Ancak bu isimler yaygın olarak kullanılmıyordu.

Doğumdan sonra Hz. Muhammed'in annesi Âmine biraz zayıflamıştır. Oğluna yeteri kadar süt verememektedir. Daha sonra kısa bir müddet amcası Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe emzirdi. Süveybe, ondan önce Hz. Hamza'yı ve daha sonrada Ebu Seleme'yi de emzirdiği için Hz. Muhammed'le bu ikisi sütkardeşi olurlar.

Mekke'de çocuklar için uygulanan bir gelenek vardı: Süt emme çağındaki çocuklar, çölde yaşayan bir "sütanne"ye emanet edilir ve çocuk büyüyünceye kadar orada kalırdı. Erkek çocukların doğduktan sonra çöle emzirilmek ve belli bir yaşa kadar büyütülmek üzere gönderilmesi Arabistan'da yaygın bir gelenekti. Çocuk ölüm oranının yüksek ve salgın hastalıkların yaygın oluşu nedeniyle Mekke'de de bu gelenek sürdürülüyordu. Arap toplumu, şehirde hep aynı yerde kalmanın bozulma ve çürümeye yol açacağını düşünüyordu. Çölde ise özgürlük, soyluluk ve tazelik vardı. Bu sebeple sütanne ile çöle gönderilen bir çocuğun, gerçek özgürlük havasına, şiirsel bir dile ve temiz hava ile yaşamaya gönderildiği bilinirdi.

Çocuklar genellikle sekiz-on yaşlarına kadar sağlıklı sütanne yanında yaşarlardı. Hz. Muhammed'in doğumunu takip eden günlerde Sâ'd b. Ebî Bekir kabilesi, Araplar arasında cömertlikleri ve şereflilikleriyle tanınmış bir kabile idi. Gerek bu ve gerek öteki kabilelerin kadınları, yılda iki defa Mekke'ye gelir, yeni doğan çocukları (ücretle emzirmek üzere) alıp götürürlerdi.

Sütannesi Halîme de Peygamberimizin doğduğu Fil yılında Benî Sâ'd kadınlarıyla birlikte Mekke'ye gelmişti. Bütün sütanneleri, zengin ve babaları sağ olan çocuklara koşuyorlar, Peygamberimize gelince, "Yetimdir, malı da yoktur. Annesinin ve dedesinin bize ne yardımı olacak." diyerek almaya pek ya-

naşmıyorlardı. Halîme ile gelen kadınlar, istedikleri gibi birer çocuk bulmuşlardı. Halîme ise aradığını bulamamıştı. Abdulmuttalib'le karşılaşınca, Abdulmuttalib ona, Peygamberimizi alıp götürmesini ve bunun kendileri için çok hayırlı olacağını söyledi. Halîme, danışmak üzere kocası Hâris'in yanına geldi. Boş olarak dönüp gitmektense Peygamberimizi alıp götürmeyi uygun gördüğünü söyledi. Hâris,

"Almanda bir mahzur yok. Belki de Allah, onun yüzünden bize hayır ve bereket verir." dedi.

Halîme geri döndü. Peygamberimizin uyuduğu odaya girdi. Onu yavaşça uyandırdı. Onu bağrına basarak kocasının yanına getirdi. Boş olarak dönmemek için kocasının da fikrini alarak ona sütannelik yapmayı kabul etti, çocuğu beraberinde götürdü. Hz. Muhammed, sütannesinin ailesi içinde çok sevildi; onlar için uğurlu oldu ve bereket getirdi, aile bolluğa kavuştu.

Peygamberimizin çocukluğu da başkalarına benzemiyordu. Sekiz aylıkken konuşuyor ve konuşulanları dinliyordu. Dokuz aylıkken, düzgünce konuşmaya başlamıştı. İki yaşına bastığı zaman çok gelişmiş, gösterişli bir çocuk olmuştu. Peygamberimiz iki yıl burada kaldı ve yaşıtlarına göre daha canlı ve sağlıklı şekilde büyüdü. Halime o sıralarda Mekke'de veba salgını bulunduğundan ve çöl havasının da çocuğa iyi geldiğini gördüğünden, annesinden onun sütannede kalmasını istedi. Hz. Muhammed'i beraberinde geri götürdü (o sırada dört yaşında olduğu söylenir), büyütüp baktı ve daha sonra Mekke'ye getirip annesine teslim etti.

Bundan sonra Hz. Muhammed altı yaşına kadar Mekke'de annesinin yanında kaldı. Hz. Peygamber'in Abdullah, Üneyse

ve Şeyma adlı sütkardeşleri vardır. Sütannesi, sütbabası ve sütkardeşlerinin İslamiyet'i kabul ettikleri bilinmektedir.

Sa'd b. Bekir kabilesi fasih Arapçasıyla ünlüydü. Hz. Peygamber düzgün ve iyi yetiştirilmesinin, iyi bir lisana sahip olmasının, çocukluğunu bu kabile arasında geçirmesine bağlı olduğunu söylemiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Çocukluğu

Dört yaşında sütannesi Halime'ye veda eden Hz. Peygamber bundan sonra annesi Âmine ile yaşayacaktı. Hz. Peygamber altı yaşına gelirken annesi Âmine ve sadık dadısı Ümmü Eymen'le birlikte babasının mezarını akrabalarını ziyaret etmek üzere Medine'ye gitti. Bir ay Medine'de kalan Hz. Peygamber, bu esnada hem babasının mezarını ziyaret etti hem de oradaki akrabalarını görmüş oldu. Belli bir zaman sonra Mekke'ye geri dönerken bu sırada da Ebva köyü denilen bir yerde Hz. Peygamber'in annesi Âmine bir hastalık geçirdi ve 20 yaşında orada vefat etti. Henüz doğmadan babasından yetim kalmış olan Hz. Muhammed altı yaşında iken annesinden de öksüz kalıyordu. Babasını hiç görmeyen Hz. Peygamber bu kez de küçük yaşta annesini kaybetmişti. Hz. Peygamber daha altı yaşındayken annesinin vefatıyla birlikte hem yetim hem de öksüz kaldı.

Mekke'ye vardıktan sonra Hz. Peygamber'in dadısı Ümmü Eymen tarafından dedesi Abdülmüttalib'e verildi. Bundan sonra Hz. Peygamber dedesinin yanında kalmaya başladı. Hz. Peygamber sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmüttalib'in yanında kalırken bakımını da yine dadısı Ümmü Eymen üstlenmiştir. Dedesi Abdülmüttalib, torunu Muhammed'i çok fazla seviyordu ve hem anne hem de babasının yokluğunu hissettirmemeye çalışıyordu. Ardından Hz. Peygamber daha sekiz yaşındayken üçüncü büyük acısını da dedesinin vefatıyla yaşamış oldu. Hz.

Peygamber, dedesinin vefatına o kadar üzülmüştür ki yatağının altına geçip ağlamıştır. Dedesi Abdülmüttalib'i de kaybeden Hz. Peygamber'e, bu seferde amcası Ebu Talip bakmıştır.

Peygamberimizin hayatının sekiz yaşından yirmi beş yaşına kadar olan dönemine "gençlik devresi" denilir. Bu devrede Rasulüllah, amcası Ebu Talip'in yanında, onun himâyesi altında bulunmuştur. Kureyşli bir tüccar aileden gelen Ebu Talip, yeğenini yakın panayırlara götürdüğü gibi daha uzak beldelere gerçekleştirdiği ticari seferlerde hiç yanından ayırmadı. Ebu Talip de Hz. Peygamber ile her zaman ilgilenmiş, kendi çocuklarından hiçbir zaman ayırmamıştır. Aynı zamanda EbuTalip gittiği her yere Hz. Peygamber'i de götürmüş, ölümüne kadar her defasında peygamberi koruyup kollamıştır. Hz. Peygamber de amcasına pek fazla yük olmak istememiş, hem işlerinde amcasına yardım etmiş hem de onun sürülerini otlatmıştır. Ebu Talib'in hanımı Fatıma da tıpkı Ebu Talip gibi Hz. Peygamber'i diğer çocuklarından hiçbir zaman ayırmamış, kendi çocukları gibi ona da bakmıştır.

Ebu Talip ticaret yaparak geçinirdi. Mekke iklimi ziraate elverişli olmadığından Mekkeliler ticaretle uğraşırlar, çocuklarını da ticarete alıştırırlardı. Ticaret için kervanlarla yazın Şam'a, kışın Yemen'e seyahat ederlerdi. Ebu Talip de diğer Mekkeliler gibi kervan ticareti yapıyordu.

Peygamberimiz on yaşlarına gelince amcasına destek olmak için çobanlık yapmış, Kureyş'in koyunlarını gütmüştür. Bu sırada Mekke çevresindeki dağlara ve ovalara gitmiş, tabiatı gözleme imkânı bulmuştur. Tabiatın içinde geçen bu yıllar, yetim ve öksüz bir çocuk için farklı derinlikleri, düşünceleri teneffüs etmenin bir aracı gibiydi. Ayrıca sürüye göz kulak olmak, ondaki sorumluluk bilincini artıran ve zorluklar karşı-

sında dayanıklı sağlam olmayı sağlayan bir ortam oluşturmuş, geçimini sağlamak için uğraşan çok çalışkan, atılgan hırslı bir genç oldu. Amcasıyla birlikte ticaret kervanları ile Suriye ve çevresindeki bölgelere gitti. Bu dönemde onun çeşitli yerlere ticaret amacıyla seyahat ettiği bilinmektedir. Yemen tarafına, Doğu Arabistan'a ve diğer bazı bölgelere yaptığı çeşitli ticari yolculuklarda hem ticaret hayatının gereklerini öğrenmiş hem de insanların konuşma, yaşama ve inanma biçimleri ile sosyal çevre ve kültür gelenek siyasal durumlarını gözlemiştir.

İnsanlarla olan ilişkilerinde ve iletişimde son derece iyiydi. Sakin bir hayat sürmekte, Mekke toplumu tarafından sevilip sayılmaktaydı. Peygamberimiz, içinde bulunduğu toplumun hiçbir kötülüğüne karışmadan, temiz bir hayat yaşamıştır. Sosyal ilişkileri son derece iyiydi. İnsanlara iyilik eder, onların yardımlarına koşar, düşenin elinden tutup kaldırırdı. Büyüklerine saygı gösterip onların öğütlerini dinler, arkadaşları ve çevresindeki insanlarla da çok iyi geçinirdi. Hâl ve hareketleri ile sevilip sayılan Hz. Muhammed; doğru ve açık sözlülüğü, güvenilirliği, iyilikseverliği, kötü alışkanlıklardan uzak durması gibi özellikleriyle herkese örnek gösteriliyordu. Çevresindeki herkes onun dürüstlüğünü, merhametini, iffetini, hakseverliğini ve ticari hayattaki doğruluğunu görüp ona bütünüyle güvenmişti.

Gençlik çağında, cahiliye döneminin bütün kötülüklerinden uzak durmuş, insanların güvenini kazanıp parmakla gösterdiği örnek bir genç olmuştu. Sade bir hayatı vardı; içki, kumar gibi gençler arasında yaygın olan kötü alışkanlıklardan uzak durmuştu. Kötülüklerden sakınmanın en kolay yolu, onların yapıldığı yerlerden ve kötü arkadaştan uzak durmaktı ve hayatı boyunca bunu en güzel şekilde yapmıştır. Daima dü-

rüst, terbiyeli ve iyi huylu olduğu için herkes saygı ve güven duymaktaydı. O, arkadaşlarına karşı samimi ve nazik, fakir ve muhtaçlara karşı cömert, candan ve yardımsever bir insandı. Yalnızca kötülüklerden değil kötü alışkanlıkların edinildiği mekânlardan da uzak durmuştur.

Çocukluk ve gençlik yıllarında, Cahiliye dönemi âdetlerine göre yaşayan Mekke'de kötü davranışlar yaygındı. Dedikodu, yalan, hile, hırsızlık, kumar, dolandırıcılık, gasp gibi suçlar bunlardan bazılarıydı. Güçlüler zayıfları ezer, garibanların malları zorla ellerinden alınırdı. Özellikle yabancıların can ve mal güvenliği yok denecek kadar azdı. Herkes her an haksızlığa uğrayabilirdi. Fırsat kollayan zalimler, zayıf gördükleri kişilere dilediği kötülüğü yapardı. Bütün hayatı boyunca bu gerçeğin ideal bir temsilcisi olmaya çalıştı; insanlara öğrettiklerinin bizzat yaşanabilir olduğunu göstermek ve sıradan bir insanın dahi günlük hayatında uygulayabileceği bir örnek ortaya koymak amacıyla hareket etti.

Yaşadığı Dönemde Arap Coğrafyasının Durumu

Arap Yarımadası, Asya ve Afrika kıtalarının kesişme noktasında yer alır. Yarımadanın batısındaki Hicaz bölgesinin en önemli şehirleri Mekke, Medine ve Taif'tir. Mekke şehri, dinî ve ticari bir merkez olarak öne çıkmıştı. Hz. İbrahim zamanından beri kutsal bir yapı olan Kâbe, Mekke'de bulunuyordu. Yılın belirli zamanlarında kurulan ticaret pazarları da Mekke'nin önemini artıran başka bir özellikti. Arap Yarımadası'nda düzenli bir devlet yapısı yoktu. Araplar, kabile denilen topluluklar hâlinde yaşıyordu.

Kabile üyeleri birbiriyle çok sıkı bir akrabalık bağı ile bağlıydı. Aynı soydan olma esası ve anlayışı üzerinde yükselen dayanışma duygusu, diğer her türlü bağlılık çeşitlerinin üstünde kabul edilirdi. Herhangi bir kabile üyesi bir saldırıya uğradığında kabilesini yardıma çağırır, kabile üyeleri de onun haklı olup olmadığına bakmadan yardıma koşar ve saldıran tarafa karşılık vermeye, intikam almaya çalışırdı. Reis, şeyh ya da seyyid adı verilen kabile yöneticileri savaşlarda özel olarak korunurdu. Bir kabile reisinin öldürülmesi büyük bir felaket kabul edilirdi ve sonu gelmeyen savaşlara yol açardı. Herhangi bir kabileden sadece bir kişi öldürülse bile "kan davası" başlar, katil öldürülünceye kadar o kabile rahat etmez ve kendilerini lekeli kabul ederlerdi. "Kan ancak kanla temizlenir." Sözü, bütün kabileler için değişmez bir ilke ve yasa gibiydi. Kan davaları otlak, su kaynağı, hayvan sürüleri veya başka bir sebepten her an çıkabilir ve bazen yıllarca sürebilirdi.

Kabilelerin yaptığı savaşlar çok önemli görüldüğünden, bunlarla ilgili anlatımlar nesilden nesile aktarılır ve böylece bir tür kabile tarihi oluşurdu. Her kabilenin özel sancağı vardı ve bu sancağın savaşlarda cesur kimselerce taşınmasına ve yere düşmemesine önem verilirdi. Savaşlar için özel bir mevsim veya zaman beklenmez, savaş her an gerçekleşebilirdi. Yalnızca "Haram Aylar" adı verilen dört ayda (Zilkade, Zilhicce Muharrem ve Receb) savaşmazlardı. Bu bir kuraldı ama bu kurala rağmen savaş yapılırsa bu savaşlara "Ficâr Savaşı" denirdi. Arap toplumda göçebe ve yerleşik hayat düzeninin ikisi de hâkimdi. Bazı kabileler develeriyle birlikte konup göçerek çöl ve vahalardaki çadırlarında yaşardı, bunlara '"bedevi" 'denirdi. Bazı kabileler ise köy ya da şehirlerdeki kerpiç evlerinde yaşarlar, bunlara da "hadari" denirdi.

Her iki toplumsal yapının da özel bir yaşama kültürü oluşmuştu. Çöl ve çöl yaşamı, tabiat derinliğinin ve özgürlüğün ülkesi kabul edilirdi. Kabileler arasında savaşlar eksik olmadığı gibi zaman zaman çeşitli anlaşma ve birleşmeler de olurdu. Bazen güçlü bir kabilenin zayıf bir kabileye saldırıp mallarını yağmaladığı görülür, kimse buna şaşırmazdı.

Şairler bir kabilenin övünç kaynağıydı. Araplar şiire ve edebiyata çok değer verir; sözle, şiirle ustaca yapılan saldırı ya da savunmalar, gerçek savaşlar gibi heyecan uyandırır; dilden dile, kulaktan kulağa yayılarak ezberlenirdi. Kabile üyelerinden biri kural ve geleneklerin dışına çıkarsa uyarılır, devam ederse cezalandırılarak kabile dışına itilirdi. Bu kimse ayrıca hac ve pazar dönemlerinde ilan edilerek itibarsızlaştırılır ve yalnızlığa mahkûm edilirdi.

Arap toplumunun İslam öncesi sosyal yapısı kabilecilik üzerine kurulmuştu. Kabile aynı atadan gelen ve aralarında

nesep bağı bulunan insanlar topluluğuna denilir. İnsanlar birbirine kan bağı ile bağlı kabile veya aşiret şeklinde yaşamaktaydı. Bundan dolayı Arap yarımadası gibi Hicaz'da da müstakil bir devlet yönetiminden bahsetmek mümkün değildir. İnsanlar kabile **â**det ve geleneklerine dayalı kurallar belirlemiş ve bu şekilde soylarının istikrar ve emniyetini muhafaza etmişlerdi. Kişi, menfaat ve bekasını kabilesi için terk ederdi. Çünkü fert kendi haklarını kabilesi sayesinde elde ettiğini iyi bilmekteydi. Bunun için kabilesinin gelenek ve kurallarına tereddütsüz tabi olur ve kabilenin genel politikasına muhalefet etmezdi. Muhalif olduğu zaman soyu ile tüm bağları kesilir, himaye edilmezdi. Bu da kişi için büyük felaket sayılırdı.

Hicaz'da hayat şartları zor, geçim kaynakları da sınırlı olduğundan genelde kabileler arası düşmanlıklar vardı. Anlaşma olmayan kabileler arasında düşmanlık var demekti. Dolayısıyla kabile savaşları sıradan bir durum gibi olmuştu ki baskınlar, yağmalamalar geçim vasıtası olarak görülmekteydi. Baskın ve yağma gören kabile de fırsat bulup intikam alma peşinde olurdu. Bu sebeple cahiliyedeki en önemli sosyal hadise Eyyâmü'l-Arab idi. Kureyş'in kendi aralarında ve yakın çevreleriyle yapmış olduğu ittifak "hilf" ve haram ayların getirmiş olduğu güven ortamıyla ticari çarşılar Arap siyasi hayatında önemli etkiler yapmıştır.

Kureyş, önemli kişilerle konuşarak Huzâa kabilesine karşı birbirini desteklemek, yardımlaşmak ve tek bir saf olmak üzere meclis kararıyla sözleşme yaptı ve aldığı kararı da gerçekleştirip üstünlük sağladı.

Hac ve ticaret için güvenli zaman dilimine ve mekânlara ihtiyaç olduğu için haram aylar (Zilkâde, Zilhicce, Muharrem ve Recep) ve ticari pazarlar bu imkânı sağlamıştı. Haccın bu

aylarda oluşu savaşların yasak olmasını gerektirmişti. Dolayısıyla Araplar bu zaman dilimini fırsat bilerek Mekke'ye gelip buralarda kurulan pazarlarda rahatça alışveriş yapıyorlardı. Mal takası yanında kültürel eğlenceler ve siyasi ittifaklar yaparak yerlerine dönerlerdi.

Kureyş, Mekke'de iyice yerleşik hayata geçince boylar kendi aralarında sözleşme yaptılar. Bunun gibi diğer Arap kabileleriyle de sözleşmeler yaparak güçlü ilişkiler oluşturuldu. Kusay, Sam'dan Mekke'ye dönerken, Mekkelilerin kendi iç sıkıntılarını aşmayı başaramadığı sürece uluslararası bir yerinin olamayacağını fark etti. Çünkü o günlerde Kureyş, Kinâne'nin içinde dağınık olarak yaşıyordu. Kusay, ilk görevinin boylar arasında birlik sağlamak olduğunu anladı. Kavmi onun bu çağrısını kabul ettiği için de Kusay, kabile birliğini sağlayan ilk kişidir. Bu kaynaşma ve karşılaştığı sorunları çözmedeki gücünü, kendi arasında yaptığı sözleşmelerden aldı. Böylece iç sözleşmeler, kabileler arasında bir denge ve birlik sağladı.

Kureyş'in sağladığı bu istikrar, ekonomik kaynaklarının gelişmesine katkıda bulunmuştur. Hacca verdiği önem ise Mekke'de ve çevresinde ticaretin gelişmesini, siyasi itibarının artmasını, mali bir güç merkezi hâline gelmesini ve farklı boylar arasında birlikteliğin güçlenmesini sağlamıştır. Mekke çarşılarının birinde meydana gelen herhangi bir olay ve antlaşma yapılması, oradaki antlaşmaların ve ittifakların gücünü gösteren bir olay olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Kureyş, iç antlaşmaların uygulanmaması sonucu maslahat dengesinin bozulduğu, iç ve dış ilişkilerin zarar görmeye başladığı, ayrıca Kureyş'in itibarını ve Mekke'nin kutsiyetini zedeleyen gelişmelerin ortaya çıktığı bir ortamda; Mekke'nin ekonomik düzenini güvence altına almak, hak ihlallerini önlemek ve ticari ile top-

lumsal düzeni korumak amacıyla Hilfü'l-Fudûl'e başvurmak zorunda kalmıştır.

Tarım için uygun toprağı olmayan Mekke, Arap Yarımadası'nın ana ticaret yolu olan Yemen-Suriye yolu üzerinde önemli bir ticaret merkeziydi. Genellikle hac mevsimi ve savaşın yasak olduğu aylarda kurulan büyük ticaret pazarı, ekonomik ve sosyal açıdan çok canlı geçerdi. Ülkeler arası niteliği de bulunan bu pazarların en ünlülerinden biri Ukaz pazarıydı. Ukaz pazarı, her toplumdan milletten tüccarların katıldığı büyük bir pazardı. Burada sadece alışveriş yapılmaz; kabileler ve milletler arasında çeşitli anlaşmalarda yapılır, bazı ihtilaflar çözüme bağlanırdı. Ayrıca bu pazarın bir edebiyat kongresi gibi işlevi vardı. Şairler burada birbirine meydan okumak amacıyla şiirler söyler, halk tarafından benimsenen en beğenilen şiirler Kâbe duvarına asılırdı. Peygamber Efendimiz, peygamberliğinden önce bu pazara katılmış ve Kuss b. Sâideel-İyâdî'nin Allah'ın birliğini (tevhit) vurgulayan ve yakında bir peygamber geleceğini belirten meşhur konuşmasını dinlemişti. Peygamber olduktan sonra ise bu pazara yine gelmiş ve insanlarla görüşüp onları İslam'a davet etmişti.

İslam öncesinde Arap Yarımadası'nda değişik inançlar vardı. Başlangıçta Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in öğrettiği tevhit, yani tek Allah inancı vardı. Kâbe bu inancın simgesi idi. Tarihsel süreç içerisinde bölgede Yahudilik, Hristiyanlık, Mecusîlik, Sabiîlik ve Putperestlik gibi inançlar görüldü. Bu inançların her biri yarımadanın farklı bölgelerinde toplum kazanmıştı.

Hicaz, Arap ticareti ve ülkeler arası önemli bir yer tutmaktaydı. Bir bölgeden diğerine mallarla geçilen ticari yollar istasyonlarla çevriliydi. Bir yandan Roma İmparatorluğu diğer yandan İran İmparatorluğu, bir tarafta Arap Yarımadası'nın

güney krallıkları, diğer tarafta ise Yemen ve Habeşistan bulunuyordu. Bundan dolayı ülkeler arası ticarette alternatifi olmayan bir güzergâhı temsil ediyordu.

Mekke, İslam öncesinde coğrafi konumu, ticari bir merkez olması sebebiyle Roma, Bizans, İran ve Habeş hükümdarlarının dikkatini çekmiş ve şehri hâkimiyetlerine almak için teşebbüslerde bulunmuşlardır. Arap Yarımadası'nı ekonomik ve siyasî açıdan kontrol etmenin yolu, Mekke'ye hâkim olmaktan geçiyordu.

Mekke'nin merkezî bir yerde olması ve hac ibadetinin burada yapılması, dışarıdaki düşmanlarını kıskançlığa sürüklemiş ve alternatif mekânlar oluşturmaya yöneltmiştir. Bunun için Sana'da kilise yapan Habeş ve Yemen Valisi Ebrehe'nin, Mekke'ye giden ziyareti engelleyemedikleri için Kâbe'yi yıkmaya yönelik başarısız girişimi sonunda Kureyş kabilesinin Arap Yarımadası'ndaki nüfuz ve itibarı artmıştır. Mekke'nin en güvenilir yer olması, Ümmü'l-Kura olması, oligarşik bir yapıya sahip olması, okuma yazmanın diğer yerlere göre daha fazla olması, ülkeler arası ticari kervanın geçiş yeri olması vb. nedenlerle Mekke ve çarşıları Hicaz ticaretinde önemli rol oynamıştır.

Mekke ehli, ithal ettikleri ürünleri sadece kendi içinde tüketmek için uğraşmamış, aynı zamanda Afrika bölgelerine, sahillere satmaya da çalışmışlardır. Hicaz'da ve Mekke çevresinde diğer pazarlar arasında önemli bir yeri olan mevsimlik pazarlar da bulunuyordu. Arap malları ve başka mallar bu pazarları her cihetten dolduruyordu. Sadece bununla kalmayıp kültürel ve edebî değerler, siyasi erk, toplumsal âdetler, gelenekler ve örfler de buralarda temsil edilmekteydi. Hicaz ve pazarları, dinî, siyasî, toplumsal etkisinin yanı sıra lehçelerin

değişimi ve ortak genel lehçenin de diğer bölgelerde kullanılmasını etkilemiştir ki bu da Kureyş lehçesi olmuştur.

Hâşim, kışın Yemen ve Habeşistan'a yazın ise Şam ve Gazze olmak üzere iki ticari yolculuğun mimarı olan kişidir. Kureyş'in ticareti Hâşim'den sonra Mekke'nin dışına açılmış oldu. Çünkü Mekke'de yaşayan insanlar maddi sıkıntılar içindeydi ve Hâşim, Mekke'nin bulunduğu bu sıkıntılı dönemde Şam'a doğru bir ticari seyahate çıktı. Kayser'in yaşadığı ülkeye gelince, her gün bir koyun keserek çevredeki insanları davet edip ikramda bulundu. Bu durumu öğrenen Kayser, Hâşim'i huzuruna çağırdı ve bu garip durumu öğrenmek istedi. Hâşim, huzura girince, "Ey Melik! Arapların tacirleri olan bir kabilem var. Ticaretlerini emniyet içerisinde yapabilmeleri için bir güvence ver de Hicaz bölgesinin derilerini ve memleketlerine gelen giyecekleri senin ülkende rahat bir şekilde ve daha ucuza satabilsinler." dedi. Kayser, Hâşim'e hâkimiyeti altında bulunduğu topraklarda hür bir şekilde ticaret yapabileceğine dair yazılı bir emannâme verdi.

Daha sonra Habeş Necaşi'si de Kureyş'e, Habeş topraklarına güvenlik içinde girip ticari faaliyetlerde bulunma izni verdi. Bundan dolayı Kureyşliler, Bizanslılar için derileri gönderiyor, Bizanslılar da malın sermayesini ve kârlarını karşılıyordu. Bunun dışında Hâşim, yol üzerinde bulunan kabilelerle ücret almadan ticari mallarını taşıyacağına dair antlaşmalar yapmıştı. Hâşim bu antlaşma gereği çıktığı Şam seyahatinde vefat edince, yerine Abdümenâf'ın oğlu Muttalib, Yemen'e giderek Kureyşlilerin ticaret yapmaları için orada bulunan hükümdarla antlaşma yaptı. Mekke'ye dönerken yol güzergâhı üzerindeki Araplardan, Hâşim'in aldığı emânlar gibi emân aldı. Muttalib de Yemen'den dönerken Redmân denilen yerde öldü. Bunun

üzerine Hâşim'in diğer kardeşi olan Abdüşems, Habeşistan'a giderek Habeş kralından diğer kardeşlerinin aldığı emân gibi bir emân aldı ve dönerken yol üzerindeki Araplardan benzer emânlar aldı.

Abdüşems, Mekke'de ölünce en küçük kardeş olan Nevfel, Irak'a giderek Kureyş tacirleri için Kisrâ'dan müsaade istedi ve aynı şekilde dönerken de yol üzerindeki Araplarla antlaşmalar yaptı. O da Irak'a dönerken yolda vefat etti. Dolayısıyla Abdümenâf'ın oğulları Hâşim, Abdüşems, Muttalip ve Nevfel olduğu zikredilmiştir. Kureyş kabilesi îlâf antlaşmalarıyla Arabistan'ın bazı yerlerinde önemli bir pozisyon kazandı, daha önce sadece bölgesinden geçen kervanları koruyarak gelir elde ederken îlâf ile bulundukları bölgede ağırlıklarını hissettiren bir konuma geldiler. Dışardan gelen malları Mekke'den, yarımadada bulunan Yemen, Suriye ve Irak bölgelerine kurmuş oldukları güvenli kara yoluyla taşımayı başarmışlardı. Bu başarı onları Hicaz'da önemli bir statüye yükseltmişti.

Kureyşliler daha önce yol güvenliğinin olmadığı, daima kabilelerin saldırılarına maruz kalan bu bölgenin risklerini üstlenip uluslararası ticari faaliyetlerde bulunarak Mekke'yi emin ve merkezi bir kent hâline getirmişlerdir. Kureyş, Arabistan'ın içinde daimi ve düzenli bir ticaret sistemi kurmuş ve panayırlarla özellikle Ukâz Çarşısı gibi çarşıların organizasyonu kendi kontrolünde gerçekleşiyordu. Hz. Muhammed'in (s.a.s.) nübüvvetinden önce Abdülkays kabilesi ile birlikte Bahreyn ve Katîf'i içeren uzun bir yolculuk yaptığı hadis kaynaklarında rivayet ediliyor.

Ayrıca Hz. Peygamber'in bi'setinden önce defalarca Suriye ve Yemen'e ticaret kervanlarıyla seyahate çıktığı kaynaklarda mevcuttur. Yine rivayetlerden anladığımız kadarıyla, bu yaz

ve kış seferleri ile Kureyşliler, Yemen'den aldıklarını Şam'a, Şam'dan aldıklarını da Yemen'e ve diğer Afrika sahillerine ve Güney Arabistan bölgelerine satıyorlardı. Bu alışverişlerde Kureyşliler çok kar ediyordu. Mekke ekonomisinin can damarı ve temel dinamiği, kış ve yaz aylarında yapılan ticari seyahatlerdir. Zamanla bu yolculuk kendilerine zor ve yorucu gelmeye başlayınca, Tebale ve Cureş mensupları ve Yemen'in sahil bölgelerinden bazıları, ticaret eşyalarının naklini Mekke'ye kadar temin ederek Mekkelileri bu zahmetten kurtardı.

Kara yoluyla ticaret yapan tacirler, Muhassab'a ve deniz yoluyla ticaret yapanlar Cidde'ye kadar geliyordu. Böylece Mekkeliler bu zahmetten kurtuldular. Lâkin Mekkeliler daha sonra uzun süreli kıtlığa maruz kaldıklarında sermayeleri tükendi ve Hâşim, Şam'a gitti. Tefsir kitaplarına ve günümüz çalışmalarına bakıldığında "Rihletu'ş-şita'i ve's-sayf "tan maksadın Mekke'nin temel ihtiyacı olan buğday ve yiyecekleri sağlamak için yapılan ticari seyahatler olduğu anlaşılmaktadır. Netice olarak Hâşim'in ve kardeşlerinin yaptıkları antlaşmalar ve elde ettikleri imtiyazlar (îlâf) sayesinde, Mekke dış ticarete açılmış ve komşu ülkelerle geliştirilen yakın ilişkiler ticari, kültürel ve dinî yönden Mekke'yi önemli bir merkez hâline getirmiştir.

Ayrıca ticari çarşıların, kurulan panayırların Mekke'nin etrafında olması ve Kâbe'nin varlığı Mekke şehrinin ticari merkez oluşunu tartışmasız kılmıştır. Mekke'nin içinde bulunan Kâbe diğer Araplarca da kutsal kabul edildiğinden, gelen ziyaretçilerden elde edilen gelir, çevresinde yaşayan insanlar için başlıca geçim kaynaklarından biridir. Yarımada etrafından gelen insanlar, Hz. İbrahim'den beri her yıl sürdürdükleri ibadetle bölge ekonomisine lokomotif olmuştu. Kâbe'nin dışında da Araplar, kâbeleri olarak isimlendirdikleri yerlerde

hac ibadeti icra ediyorlardı. Araplar putları adına inşa ettikleri beytlerin bulunduğu mekânlarda tavaf, kurban kesme ve sa'y gibi ibadetlerle hac görevlerini yerine getiriyorlardı. Her yıl düzenlenen bu ibadetler ticari canlılığın da zirveye ulaşmasını sağlıyordu.

Hicaz çarşılarının haram aylarda kurulduğu göz önünde bulundurulduğunda, çarşıların güvenli bir ortama ihtiyaç duyduğunu görüyoruz. Diğer bir ifadeyle Hicaz çarşılarının kabileler arası ilişkilerde ne kadar önemli olduğunu görüyoruz. Bu ayların saygınlığı, dokunulmazlığı sadece dinî mukaddes yönünü değil aynı zamanda Arap kabilelerin dokunulmazlıkla ilgili sözleşme kavramlarını da içermektedir. Çünkü bu sözleşmeye girmeyen ve bu ayların saygınlığını kabul etmeyenler de vardı.

Bu aylarda güveni güçlendiren şeylerden biri de Kureyş'in bu saygınlık ve dokunulmazlıkta aşırıya gitmeyi önemsemesidir. Bu durum, sınırları içinde çarşılar yer almasa bile sınırlarında bulunan ve bütün Arapları ruhaniyetine toplayan Kâbe'nin varlığı için gerekli idi. Bu yüzden "Ahmesilik" denilen ve herkese güvenlik açısından boyun eğdiren uygulamayı kabule zorladı. Ahmesiliği kabul eden kabileler, bu aylarda bu saygınlığı önemsiyorlardı.

Câhız der ki: "Bütün Arapların arasından Kureyş, Ahmesilik ve dinde aşırıya gitmeyi inanç hâline getirdiler. Bu yüzden savaşmayı bıraktılar. Savaşmayı, esir almayı ve başkalarının malını gasp etmeyi çirkin gördükleri için ticaretten başka kazanç yolları kalmadı."

Ahmesilik yoluyla Kureyş, birçok Arap kabilesinin haram aylara saygı göstermesini sağladı. Bu da bölgede ticari hareket-

liliğe sebep olan güvenlik ve istikrarı yaydı. İbn Hişâm, Ahmesilik'e katılan kabileleri zikrederek onların Kinâne, Huzâme ve Hevâzîn'den Âmir b. Sa'sa olduğunu rivayet ediyor. Ezrakî, İbn İshak'tan rivayetle, İbn Hişâm'ın zikrettiği kabilelere ilave olarak Evs, Hazreç, Cu'şûm, Cuzem, Zubeyt, Süleymoğullarından Zekvânlar, Amrullat, Sakif, Gatafan, Gavs, Advan, Alaf ve Kuda kabilelerini de ekler. İbn Habîb, bu listeye başka kabileler de ekleyerek, Mekke'ye gelen bütün Arap kabilelerini de zikrederek daha uzun bir liste veriyor. İbn Habib'in, Ahmesilik'i kabul eden kabileler listesine göre Coster, bunların çeşitli köklerden, birçok kabileden Arap yarımadasının genelinin farklı bölgelerine yerleşenler olduklarını kabul ediyor.

Sakîf, Mekke'nin güneydoğusunda, Kinâne Mekke'nin güneyinde Yemen yolunu kontrol edecek konumda, Âmir b. Sa'saa, Mekke'nin kuzeydoğusunda, Kuzâa kuzey istikametindeki Şam ticaret yolu üzerinde, Temîm ise Hîre ve Fars yoluna hâkim bölgelerde yerleşmişti. Bu kadar farklılıklara rağmen, antlaşma gereğince bu kabileleri birbirine bağlayan ortak bir maslahat vardı: Mekke'ye giden ticaret yolunu korumak. Hicaz ticari çarşılarının en güzel şekilde istifade ettiği bu düzenleme dinî ve siyasî bir düzenleme idi.

Ukâz Pazarı: Tâif ile Mekke arasında veya Necid'in en yukarı tarafında Arafat'a yakın bir yerde veya Sân'a yolu üzerindeki Karnü'l-Menâzil diye bir yerde kurulmaktaydı. Kureyş'in devamlı katıldığı pazarların en büyüğü olan Ukâz, Arap pazarları arasındaki en ünlü ve en köklü olanıdır. Diğer çarşılarda icra edilen ticari, kültürel ve edebî tüm aktiviteler Ukâz'da icra edilir ve diğer çarşılarda icra edilen tüm aktiviteler Ukâz'da icra edilenin küçültülmüş hâli sayılırdı. İslam öncesi Arap tarihi ve edebiyatından bahseden her kitap mutlaka Ukâz'dan

Yüce Allah, bütün varlıklar içerisinde insanı en güzel ve en mükemmel surette yaratmış, ona hiçbir varlığa vermediği değeri bahşetmiştir. İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak; yeryüzünü imar etmek, adaleti hâkim kılmak, kültür ve medeniyetler inşa etmekle sorumlu kılınmıştır. İnsanın sahip olduğu akıl, düşünme, sorgulama, irade ve vicdan gibi özellikler, onun yaratılışındaki üstünlüğün ve sorumluluğun göstergesidir. Kur'an–ı Kerim'de canlı ve cansız birçok varlığın insanın hizmetine sunulduğunun belirtilmesi de Allah'ın insana verdiği değerin açık bir ifadesidir.

Ancak insanı değerli kılan yalnızca sahip olduğu imkânlar değil bu imkânları hangi amaçla ve nasıl kullandığıdır. Gerçek anlamda insan olmak; herkesin eşit olduğunu kabul etmek, kendini başkalarından üstün görmemek, bilgiye ve liyakate saygı duymak, gerektiğinde yanlışa karşı çıkabilmek ve hesap sorabilmektir. Bunun yanında kusurlarıyla barışık olmak, eğlenmeyi ve eğlendirmeyi bilmek, düşünmek ve düşündürmek, büyük küçük demeden herkese saygı göstermek de insan olmanın önemli göstergeleridir.

Sevgi, hoşgörü, sabır, edep, sorumluluk ve empati duygularıyla hareket eden; önyargılardan uzak durmaya çalışan, iletişim kurabilen, farklı görüşleri anlayabilen, doğruluktan ayrılmayan ve sözünde duran kişi, insanlık onurunu hakkıyla temsil eder. Aynı zamanda herkesten ve her olaydan öğrenilecek bir şey olduğunun farkında olan, dinlemeyi bilen ve kendini sürekli geliştiren birey, insan olmanın en güzel örneklerinden biridir.

Bu eser, insanın yaratılıştan gelen değerini, sahip olduğu onuru ve bu onuru koruyup geliştirebilmenin yollarını ele alırken; okuyucuyu hem kendisini hem de insanlığa karşı sorumluluklarını yeniden düşünmeye davet etmektedir.

tilkikitap.com

KDV muafiyeti uygulanmıştır.

9 786258 579925